

УДК 336.132.1

DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.15.23>**Посаднєва О.М.**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Херсонський національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8721-5124>

Повод Т.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та фінансів,
Херсонський державний аграрно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8191-5488>

Posadnieva Oksana

Kherson National Technical University

Povod Tetiana

Kherson State Agrarian and Economic University

РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ У ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

THE ROLE OF STATE ENTERPRISES IN THE ECONOMIC SYSTEM OF UKRAINE

Велика кількість державних підприємств в Україні та низькі фінансові результати їх діяльності вимагають всебічного аналізу діяльності цих суб'єктів господарювання та знаходження шляхів реформування державного сектору. У цій статті розглянуті теоретичні і практичні аспекти функціонування державних підприємств. Описано основні види суб'єктів господарювання державного сектору економіки. Визначено місце і роль суб'єктів господарювання державного сектора економіки у економічній системі держави. Проаналізовано ефективність діяльності державних підприємств за останні роки. Зроблено висновки, що належний корпоративний менеджмент на державних підприємствах має підвищити їх соціальну та економічну ефективність, а також мінімізувати ризики бюджету щодо недоотримання податкових та неподаткових надходжень від цих суб'єктів та вимушеного збільшення витрат через державні гарантійні зобов'язання за кредитами таких підприємств. Дослідження проводилось з використанням структурного, порівняльного, статистичного, економічних методів аналізу. При обробці фактичних даних використовувались розрахунково-аналітичні та графічні методи. Інформаційною базою слугували нормативні акти, наукові праці зарубіжних та вітчизняних вчених, інтернет-ресурси, статистичні дані щодо роботи державних підприємств.

Ключові слова: державні підприємства, суб'єкти господарювання державної власності, форма власності, чистий прибуток, корпоративний менеджмент, фінанси підприємств, бюджетні надходження.

The article examines theoretical and practical aspects of the functioning of state-owned enterprises. In many countries of the world, despite the dominance of the private sector of the economy, the public sector continues to exist and develop. In addition, market-developed countries in which corporate management is established at state-owned enterprises receive significant revenues from the public sector, which are used to fill budgets. A somewhat different situation has developed in Ukraine. The total number of state-owned enterprises is quite large, but about half of them are inactive. Among working enterprises, the number of unprofitable enterprises has increased significantly in recent years. As a result, there were significant fiscal risks of budgetary losses due to the activities of state-owned enterprises. The purpose of this article is to study the legislative foundations of the functioning of state-owned enterprises in Ukraine and to identify the main problems of their activity. The work examines the composition of economic entities of the state sector of the economy, describes the main types of economic entities of the state sector

of the economy. The main types of state-owned enterprises are identified, and their functions are defined. The place and role of economic entities of the state sector of the economy in the economic system of the state is determined. The efficiency of state-owned enterprises in recent years has been analyzed. It was concluded that the activity of economic entities of the state sector of the economy is extremely important, as it performs a number of socially important tasks. However, inefficient management of the activities of these economic entities can lead to significant budget losses, which ultimately neutralize the positive impact of the implementation of activities by such enterprises. It is assumed that proper corporate management at state-owned enterprises should increase their social and economic efficiency, as well as minimize budget risks related to non-receipt of tax and non-tax revenues from these entities and a forced increase in expenditures due to state guarantee obligations for loans of such enterprises. The research was conducted using structural, comparative, statistical, and economic methods of analysis. Calculation-analytical and graphical methods were used in the processing of actual data. Regulatory acts, scientific works of foreign and domestic scientists, Internet resources, and statistical data on the work of state-owned enterprises served as the information base.

Key words: state enterprises, state-owned business entities, form of ownership, net profit, corporate management, enterprise finances, budget revenues.

Постановка проблеми. Державні підприємства існують у більшості країн світу, незважаючи на тип економіки: ринкова, командно-адміністративна або змішана. Якщо для командно-адміністративної економіки державні підприємства є єдиною формою власності, то для ринкової економіки – однією з форм власності. Існування таких підприємств є необхідним, оскільки вони виконують ряд специфічних функцій та задовольняють певні соціальні потреби суспільства, які не може задовольнити приватний сектор. Окрім цього державні підприємства забезпечують надходження до державного бюджету не тільки у вигляді податкових надходжень, а й у вигляді частини прибутку, яка має бути спрямована до неподаткових надходжень бюджету. Тому ефективно функціонуючі державні підприємства забезпечують інноваційний розвиток національної економіки, задовольняють окремі соціальні потреби населення та забезпечують додаткові надходження до державного бюджету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам функціонування та розвитку державного сектора в Україні присвячені роботи багатьох вітчизняних вчених, таких як: Г. Аніловська [1], В. Махінчук [2], Н. Петришина [3], І. Тинська [4], М. Шестатак [5]. Зарубіжні вчені також досліджували ефективність управління державним сектором економіки, а саме: Дж. Гелбрейта, П. Самуельсона, Дж. Стігліца та інші.

Здебільшого роботи вітчизняних вчених присвячені оцінці необхідності існування державних підприємств; визначенню особливостей функціонування державного сектору; виділенню переваг державної власності у порівнянні з недержавною через виконання першою специфічних функцій. У роботах зарубіжних науковців розкрито поняття «суспільних благ», які обґрунтовують необхідність існування державного сектора економіки.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження законодавчих основ функціонування державних підприємств в Україні та виявлення основних проблем їх діяльності.

Виклад основного матеріалу. У певні віхи розвитку світової економіки зацікавленість держав у нарощуванні або зменшенні кількості державних підприємств зазнавала значних коливань. Останнім часом спостерігається зростання впливу державних підприємств на обсяги виготовлення та надання товарів і послуг у світовому масштабі, здебільшого завдяки китайським компаніям. Однак державні підприємства є незмінною складовою економічного середовища будь-якої країни.

Державні підприємства є однією з форм власності підприємств, які, згідно норм Господарського кодексу України (далі – ГКУ), можуть функціонувати на території нашої держави (ст. 63 ГКУ). При цьому вони можуть бути як унітарними (на базі відокремленої частини державної власності, як правило, без поділу її на частки), так і господарськими товариствами, у статутному капіталі яких держава бере участь [6].

Згідно рекомендацій Організації економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР) до державних підприємств мають бути віднесені ті підприємства, в яких державні органи володіють часткою капіталу, що становить понад 50%, або ті, які ними контролюються, зокрема шляхом введення державного менеджменту [7].

Вітчизняне законодавство (ч. 2. ст. 22 ГКУ) відносить до «суб'єктів господарювання державного сектора економіки» суб'єктів, що діють на основі лише державної власності, а також суб'єктів, державна частка у статутному капіталі яких перевищує п'ятдесят відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів [6]. Тобто, можна сказати, що визначення державних підприємств у загальноприйнятому тлумаченні та українському законодавстві майже не відрізняються, окрім того, що згідно рекомендацій ОЕСР такі суб'єкти господарювання відносяться до державних підприємств, а згідно ГКУ – до суб'єктів господарювання державного сектора економіки, а державні підприємства є окремою категорією цих суб'єктів (рис. 1).

Таким чином, відповідно до Господарського кодексу України державними підприємствами є підприємства, що діють на основі державної власності.

Крім того, відповідно до частини третьої статті 63 ГКУ залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного фонду в Україні діють підприємства унітарні та корпоративні.

Рис. 1. Підприємства (установи), які відносяться до суб'єктів господарювання державного сектора економіки

Джерело: Складено авторами за даними джерел [6; 8].

Унітарні підприємства, в свою чергу, поділяються на комерційні та казенні підприємства. *Державне комерційне підприємство* є суб'єктом підприємницької діяльності, діє на основі статуту на принципах підприємництва, зазначених у статті 44 ГКУ, і несе відповідальність за наслідки своєї діяльності усім належним йому на праві господарського відання майном.

Казенне підприємство створюється за рішенням Кабінету Міністрів України. У рішенні про створення казенного підприємства визначаються обсяг і характер основної діяльності підприємства, а також орган, до сфери управління якого входить підприємство.

Порядок утворення та діяльності казенних підприємств визначено статтями 76-77 ГКУ.

Відповідно до статті 76 ГКУ казенні підприємства створюються в галузях економіки, в яких:

- законом дозволено здійснення господарської діяльності лише державним підприємствам;
- основним (понад 50%) споживачем продукції (робіт, послуг) виступає держава;
- за умовами господарювання неможлива вільна конкуренція товаровиробників чи споживачів;
- переважаючим (понад 50%) є виробництво суспільно необхідної продукції (робіт, послуг), яке за своїми умовами і характером потреб, що ним задовольняються, як правило, не може бути рентабельним;
- приватизацію майнових комплексів державних підприємств заборонено законом [8].

Порядок утворення державного унітарного підприємства визначено у статті 73 ГКУ, яка, зокрема, передбачає, що державне унітарне підприємство утворюється компетентним органом державної влади в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини державної власності, як правило, без поділу її на частки, і входить до сфери його управління. Найменування державного унітарного підприємства повинно містити слова «державне підприємство».

До державних підприємств корпоративного типу можна віднести державні акціонерні товариства, 100% акцій яких перебуває у державній власності [8].

Як вже було зазначено, наявність державних підприємств як форми власності притаманна усім країнам світу. У деяких, здебільшого тоталітарних, країнах вони є єдиною формою власності підприємств, у інших країнах вони функціонують паралельно з приватним бізнесом. Наявність значної кількості державних підприємств у державах з ринковою економікою пов'язана з функціями, які вони виконують (рис. 2) [9, с. 853].

Виконання зазначених у рисунку функцій державних підприємств не може бути делеговане комерційним структурам через спрямованість діяльності останніх на отримання якомога більшої вигоди і мінімізацію підприємницьких ризиків.

Контрольна	<ul style="list-style-type: none"> • державний контроль за ціноутворенням у природних монополіях
Інвестиційна	<ul style="list-style-type: none"> • реалізація довгострокових і ризикових, але стратегічно важливих для держави проектів
Соціальна	<ul style="list-style-type: none"> • надання некомерційних послуг усім верствам населення на всій території країни
Фіскальна	<ul style="list-style-type: none"> • податкове і неподаткове (шляхом вилучення частини прибутку) наповнення бюджетів різних рівнів

Рис. 2. Функції державних підприємств

Джерело: [9, с. 853]

ОЕСР разом з Всесвітнім банком окреслили ряд загальноприйнятих причин зацікавленості країн у державній власності. Вони є виправданими, коли державні підприємства:

1. Займаються громадськими (оборонна галузь, охорона громадського порядку, благоустрій) та суспільно корисними (охорона здоров'я та освіта) видами діяльності, які задовольняють потреби кожної людини у суспільстві. Оплата таких послуг кож-

ним громадянином окремо є обтяжливою та недоцільною, а тому вони фінансуються колективно за рахунок сплати податків.

2. Є неприбутковими, але стратегічно важливими для економіки.

3. Обмежують контроль приватних та іноземних власників над національною економікою.

4. Генерують державні кошти. Наприклад, держава може інвестувати у певні галузі та контролювати підприємство для встановлення монопольних цін з подальшим використанням отриманих державним підприємством доходів.

5. Покращують доступність послуг загального користування. Держава може організувати реалізацію певних товарів та послуг через державні підприємства за зниженими цінами цільовим групам населення з метою забезпечення їх доступності населенню шляхом перехресного субсидування [7].

Зважаючи на вищеперераховане, державні підприємства здебільшого є менш прибутковими, ніж приватні, оскільки перед ними постають дещо інші завдання.

Окрім необхідного існування підприємств саме державної форми власності у певних соціально-економічних сферах діяльності, у деяких випадках держава вимушена втручатися у діяльність комерційних підприємств і організацій шляхом викупу частини їх капіталу задля запобігання їх банкрутству. Особливо це стосується системних компаній у певних галузях економіки, банкрутство яких призведе до підвищення соціальної напруги у суспільстві.

Згідно норм вітчизняного законодавства до суспільно значимих компаній відносяться емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до торгів на регульованому ринку капіталу або щодо цінних паперів яких здійснено публічну пропозицію, банки, страховики, недержавні пенсійні фонди, інші фінансові установи (крім інших фінансових установ та недержавних пенсійних фондів, що належать до мікропідприємств та малих підприємств) та великі підприємства, (ті, в яких балансова вартість активів – понад 20 млн євро; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – понад 40 млн євро; середня кількість працівників – понад 250 осіб) [10].

Тому при загрози банкрутства вищезазначених підприємств (установ) задля запобігання кризі у певному сегменті економіки у ринково розвинених країнах урядом може бути прийняте рішення про націоналізацію такого суб'єкта господарювання [13; 14].

Окремою причиною наявності значної кількості державних підприємств у країнах Східної Європи є їх постсоціалістична спадщина. Для України така спадщина обернулася великою кількістю непрацюючих державних підприємств. Ці підприємства не відносяться до суспільно значимих та суспільно корисних, а лише використовують державні кошти для свого існування і часто стають нішами для використання корупційних схем та незаконного заволодіння державними коштами (рис. 3).

Як видно з рисунку за останні 5 років кількість державних підприємств дещо зменшилася, негативним фактором при цьому є скорочення кількості працюючих державних підприємств. Питома вага державних підприємств у загальній кількості підприємств України за досліджуваний період становила близько 1%, у динаміці цей відсоток скоротився з 1,24% у 2016 році до 0,97% у 2021 році. Такому положенню справ посприяла програма Великої приватизації, оголошена Урядом.

Проблемою України в минулому і теперішньому часі, окрім достатньо великої кількості непрацюючих державних підприємств, є значна кількість збиткових підприємств серед працюючих (рис. 4).

З рис. 4 видно, що починаючи з 2018 року загальна сума чистого фінансового результату всіх працюючих державних підприємств стрімко падає, при цьому їх кількість зменшується набагато повільнішими темпами.

Особливо це простежується у 2019 році, коли загальна кількість працюючих державних підприємств знизилася на 20 одиниць (на 1%), а фінансовий результат зменшився майже у 4 рази (на 97%), у 2020 році державні підприємства взагалі отримали збитки

Рис. 3. Кількість державних підприємств в Україні у 2016–2021 роках
Джерело: складено авторами за даними джерел [11; 12]

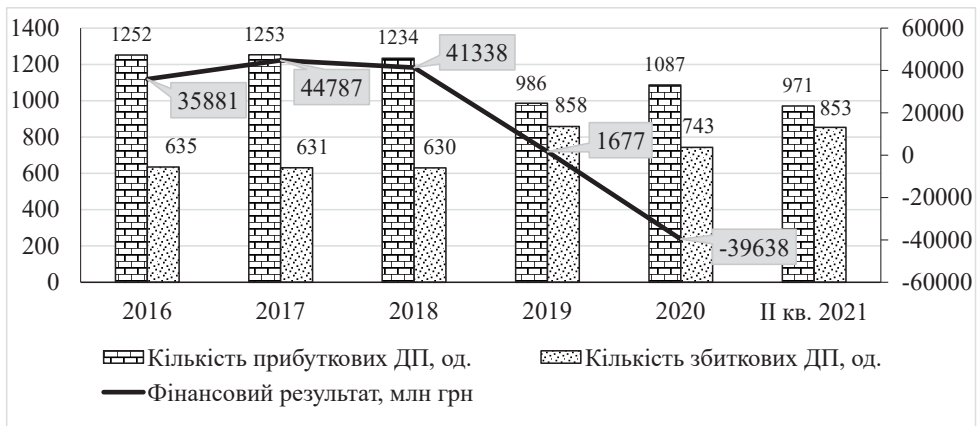

Рис. 4. Результати діяльності працюючих державних підприємств в Україні у 2016–2021 роках*

*ДП – державні підприємства.

Джерело: складено авторами за даними джерела [6]

(майже 40 млрд грн). Однак і у 2019 році, загальна кількість збиткових підприємств значно зросла і наблизилася до кількості прибуткових. Отримання прибутків також значно скоротилося: з 41 млрд грн у 2018 році до 1,7 млрд грн у 2019 році. Збитки 2020 року в якійсь мірі пов'язані з карантинними заходами, вжитими навесні у зв'язку з поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, однак до таких негативних результатів також призвів неефективний корпоративний менеджмент державних підприємств [13; 14; 15].

Наразі через військові дії на території України деякі статистичні дані щодо діяльності державних підприємств закриті для широкого загалу, виходячи з поглядів національної безпеки. Окрім того, стратегічні рішення щодо подальшого управління державними підприємствами не ухвалюються через необхідність приймати рішення «тут і зараз», тому оцінити якість менеджменту державними підприємствами у 2022 році неможливо.

Висновки. Державні підприємства в Україні функціонують не завжди ефективно і результати їх діяльності позначаються не тільки на їх подальшому розвитку, а й на бюджетних показниках основного централізованого фонду грошових коштів держави.

Першою проблемою функціонування державного сектора економіки в Україні є завелика кількість державних підприємств, половина з яких є непрацюючими. Така кількість державних підприємств обов'язково має бути скорочена через приватизацію або шляхом ліквідації підприємств, що не працюють.

Другою проблемою державного сектора є збитковість великих державних підприємств. Існує декілька причин їхньої неефективної роботи. По-перше – це політична та соціальна зацікавленість і штучне встановлення тарифів на їх послуги нижче за ринкову ціну. Така політика уряду призводить до вимивання обігових коштів у підприємств та втрату їх ліквідності і платоспроможності, і, як наслідок, зростання боргів. А зростання боргів призводить до неефективної їх роботи у майбутніх періодах і необхідності здійснення запозичень, іноді – під державні гарантії. По-друге – відсутність модернізації та оновлення основних засобів на підприємствах. Робота на застарілому обладнанні з високою енергомісткістю або великими тепловтратами призводить до завищення собівартості продукції (послуг). По-третє – неефективний корпоративний менеджмент, який полягає не тільки і не стільки у неякісному та некомпетентному управлінні державним майном, а й у злочинній діяльності, пов'язаній з розкраданням державних коштів. Відсутність належного контролю з боку наглядових органів призводить до втрачання державних коштів у великих розмірах як у частині податків і зборів, так і у частині чистого прибутку або дивідендів на державну частку акцій. Окрім того, неякісний корпоративний менеджмент несе фіскальні загрози у вигляді необхідності погашення кредитних зобов'язань комерційних державних підприємств, які отримувалися під державні гарантії.

Налагодження якісного корпоративного менеджменту на державних підприємствах допоможе виробити стратегію щодо погашення існуючих боргових зобов'язань, посприє формуванню та виконанню реалістичних фінансових планів. Посилення зовнішнього контролю за діяльністю державних підприємств є необхідною умовою забезпечення їх ефективною діяльністю.

Список використаних джерел:

1. Аніловська Г. Я. Державний фактор трансформаційних перетворень в економіках переходного типу : монографія. Львів : Вид-во ЛКА, 2002. 324 с.
2. Махінчук В. М. Державне підприємство в системі ринкових відносин : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2019. 192 с.
3. Петришина Н. В. Державні підприємства України: проблеми функціонування та шляхи їх вирішення. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право*. 2015. Вип. 30. С. 73–79. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/18891>
4. Тинська І. І. Державне підприємство у формуванні та використанні фінансових ресурсів України: економіко-аналітична діагностика. *Економічний аналіз*. 2016. Т 26. № 1. С. 71–78.
5. Шестак М. Л. Проблеми функціонування державних підприємств у ринковій економіці: теоретичний аспект. *Наукові праці МАУП*. 2013. Вип. 2(37). С. 87–91.
6. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Дата оновлення: 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n659> (дата звернення: 18.01.2023).
7. Державні підприємства. Лідери у формуванні цінності для держави та суспільства? *PwC*. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2015/assets/pwc-state-owned-enterprise-ukr.pdf> (дата звернення: 19.01.2023).
8. Даценко І. В. Поняття і статус підприємства державної форми власності у контексті чинного законодавства України. *Міністерство юстиції України*. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_4742 (дата звернення: 19.01.2023).
9. Посаднева О. М. Проблематика функціонування державних підприємств в Україні. *Science and education: problems, prospects and innovations* : зб. тез доп. VII-ї міжнар. наук.-практ. конф., м. Кіото, 1-3 квіт. 2021 р. Кіото, 2021. С. 852–857.
10. Про затвердження Стандарту № 2 «Корпоративне управління в професійних учасниках ринків капіталу та організованих товарних ринків. Організація та функціонування системи внутрішнього контролю в професійних учасниках, які є підприємствами, що становлять сус-

пільний інтерес та які не є банками»: Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 30.12.2021 р. № 1289. Дата оновлення: 30.12.2021. *Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0258-22#Text> (дата звернення: 19.01.2023).

11. Загальна статистика – в цифрах. *Портал державних підприємств України*. URL: <https://prozvit.com.ua/numeric-stats/> (дата звернення: 10.06.2022).

12. Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності. *Державна служба статистики України*. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/osp/ksg/ksg_u/arch_ksg_u.htm (дата звернення: 18.01.2023).

13. Повод Т. М., Адвокатова Н. О. Фінансовий інжиніринг: світові тенденції та вітчизняні реалії. *Таврійський науковий вісник. Серія : Економіка : Науковий журнал*. 2020. Вип. 1. С. 214–220. URL: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.1.27> (дата звернення 19.01.2023).

14. Повод Т. М. Ключові аспекти функціонування краудфандингу. *Таврійський науковий вісник. Серія : Економіка*. 2021. № 10. С. 117–125. URL: <http://dspace.ksau.kherson.ua/handle/123456789/7839> (дата звернення 16.01.2023).

15. Повод Т. М. Фінансова грамотність населення як пріоритетна умова успішного розвитку держави. *Таврійський науковий вісник. Серія : Економіка*. 2021. № 9. С. 84–90. URL: <http://dspace.ksau.kherson.ua/handle/123456789/7646> (дата звернення 16.01.2023).

References:

1. Anilovsika Gh. Ja. (2002) *Derzhavnyj faktor transformacijnykh peretvorenj v ekonomikakh perekhidnogho typu* [State factor of transformational transformations in transitional economies]. Lviv: Vydavnyctvo LKA.

2. Makhinchuk V. M. (2019) *Derzhavne pidpryjemstvo v systemi rynkovykh vidnosyn* [State enterprise in the system of market relations]. Kyiv: Jurinkom Inter.

3. Petryshyna N. V. (2015) *Derzhavni pidpryjemstva Ukrainy: problemy funkcionuvannja ta shljakhy jikh vyrishennja* [State enterprises of Ukraine: problems of functioning and ways to solve them]. *Scientific journal of the NPU named after M.P. Drahomanova. Series 18: The housekeeper and the law*, vol. 30, pp. 73–79. Available at: <http://enpui.npu.edu.ua/handle/123456789/18891>

4. Tynsjka I. I. (2016). *Derzhavne pidpryjemnyctvo u formuvanni ta vykorystanni finansovykh resursiv Ukrainy: ekonomiko-analitychna diagnostyka* [State entrepreneurship in the formation and use of financial resources of Ukraine: economic and analytical diagnostics]. *Economic analysis*, vol. 26, no. 1, pp. 71–78.

5. Shestak M. L. (2013). *Problemy funkcionuvannja derzhavnykh pidpryjemstv u rynkovij ekonomici: teoretychnyj aspekt* [Problems of functioning of state enterprises in the market economy: theoretical aspect]. *Scientific works of IAPM*, vol. 2(37), pp. 87–91.

6. Verkhovna Rada Ukrainy (2003) *Ghospodarskyj kodeks Ukrainy* [Economic Code of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n659>

7. *Derzhavni pidpryjemstva. Lidery u formuvanni cinnosti dlja derzhavy ta suspiljstva?* [State enterprises. Leaders in creating value for the state and society?] (2015). *PwC*. Available at: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2015/assets/pwc-state-owned-enterprise-ukr.pdf/>

8. Dacenko I. V. *Ponjattja i status pidpryjemstva derzhavnoji formy vlasnosti u konteksti chynnogho zakonodavstva Ukrainy* [The concept and status of a state-owned enterprise in the context of the current legislation of Ukraine]. *Ministry of Justice of Ukraine*. Available at: https://minjust.gov.ua/m/str_4742

9. Posadnieva O. M. (2021) *Problematyka funkcionuvannja derzhavnykh pidpryjemstv v Ukraini* [Problems of functioning of state enterprises in Ukraine]. *Proceedings of the Science and education: problems, prospects and innovations* (Japan, Kyoto, 1-3 April, 2021) (ed. Komarytskyy M. L.), Kyoto: CPN Publishing Group, pp. 852–857.

10. *Nacionaljna komisija z cinnnykh paperiv ta fondovogho rynku* (2021) *Pro zatverdzhennja Standardu № 2 "Korporatyvne upravlinnja v profesijnykh uchashnykakh rynkiv kapitalu ta orghanizovanykh tovarnykh rynkiv. Orghanizacija ta funkcionuvannja systemy vnutrishnjogho kontrolju v profesijnykh uchashnykakh, jaki je pidpryjemstvamy, shho stanovljatj suspiljnyj interes ta jaki ne je bankamy"*: *Rishennja* [On approval of Standard no. 2 "Corporate governance in professional participants of capital markets and organized commodity markets. Organization and functioning of the internal control system in professional participants that are enterprises of public interest and that are not banks": Decision]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0258-22#Text>

11. Portal derzhavnykh pidprijemstv Ukrainy (2022) Zagaljna statystyka – v cyfrakh [General statistics – in numbers]. Available at: <https://prozvit.com.ua/numeric-stats/>

12. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2023) Kil'kistj sub'ektiv ghospodarjuvannja za vydamy ekonomichnoji dijalnosti [Number of economic entities by types of economic activity]. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/osp/ksg/ksg_u/arch_ksg_u.htm

13. Povod T. M., Advokatova N. O. (2020) Finansovyy inzhynirynh: svitovi tendentsiyi ta vitchyznyani realiyi [Financial engineering: global trends and domestic realities]. *Tavriys'kyi naukovyy visnyk. Seriya: Ekonomika*, vol. 1, pp. 214 – 220. DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.1.27>

14. Povod T. M. (2021) Klyuchovi aspekty funktsionuvannya kraudfandynhu [Key aspects of crowdfunding]. *Tavriys'kyi naukovyy visnyk. Seriya: Ekonomika*, no. 10, pp. 117–125. Available at: <http://dspace.ksau.kherson.ua/handle/123456789/7839>

15. Povod T. M. (2021) Finansova hramotnist' naselennya yak priorytetna umova uspishnoho rozvytku derzhavy [Financial literacy of the population as a priority condition for the successful development of the state]. *Tavriys'kyi naukovyy visnyk. Seriya: Ekonomika*, no. 9, pp. 84–90. Available at: <http://dspace.ksau.kherson.ua/handle/123456789/7646>
